

**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO
HBYS Programı
Yargı Örgütü
Dersleri**

***Türk yargı teşkilatının
genel görünümü ve bunu oluşturan
çeşitli yargı kolları***

İDARİ YARGI

İDARİ YARGI

```
graph TD; A[İDARİ YARGI] --> B[İDARİ YARGI  
İdare yargı mercileri  
İdari davalar]; A --> C[VERGİ YARGISI  
Vergi Yargı Mercileri  
Vergi Davaları];
```

İDARİ YARGI
İdare yargı mercileri
İdari davalar

VERGİ YARGISI
Vergi Yargı Mercileri
Vergi Davaları

İDARİ YARGI

Danıştay
Yüksek Mahkeme
Temyiz Mahkemesi

Bölge İdare
Mahkemesi
İkinci Derece
Mahkemesi
İstinaf Mahkemesi

İdare ve Vergi
Mahkemeleri
İlk Derece Mahkemeleri

İdari Yargı-1

- İdari Yargı: İdari yargı üst derece mahkemesi Danıştay olan ve kamu idarelerinin yapmış oldukları işlem ve eylemlerin hukuka uygunluk denetimini gerçekleştiren mahkemeler topluluğudur.
- İdari yargı, ilk derece mahkemeleri olarak idare ve vergi mahkemeleri, ikinci derece mahkemeleri olarak bölge idare mahkemeleri ve yüksek mahkeme olarak Danıştay'dan oluşur.
- İdare mahkemeleri, vergi idaresi dışındaki idarelerin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğunu denetlerken, vergi mahkemeleri vergi idaresinin yapmış olduğu vergilendirme işlemlerinin hukuka uygunluk denetimini gerçekleştirir.
- Bölge idare mahkemeleri idari yargıda idare ve vergi mahkemelerinin bazı kararlarına karşı yapılan istinaf kanun yolu başvurularını karara bağlayan bir yüksek mahkemedir.

İdari Yargı 2

- İdari yargının yüksek mahkemesi Anayasa Madde 155'de düzenlenmiş olan Danıştay'dır.
- Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.
- Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir.
- Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idari yargı hakim ve savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı; tarafından seçilir.
- Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanları, kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla dört yıl için seçilirler. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler.
- Danıştayın, kuruluşu, işleyişi, Başkan, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ile üyelerinin nitelikleri ve seçim usulleri, idari yargının özelliği, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla (Danıştay Kanunu) düzenlenir.

İdari Yargı 3

- Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.
- Danıştay meslek mensupları Danıştay Başkanı, Danıştay Başsavcısı, Danıştay başkanvekili, daire başkanları ile üyelerden oluşur.
- Danıştay bağımsızdır. Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler yüksek mahkeme hakimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunların kendilerine sağladığı teminat altında görev yaparlar.
- Danıştayın karar organları Daireler, Danıştay Genel Kurulu, İdari İşler Kurulu, İdari Dava Daireleri Kurulu, Vergi Dava Daireleri Kurulu, İçtihatları Birleştirme Kurulu, Başkanlar Kurulu, Başkanlık Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu ve Disiplin Kurulu'ndan oluşur.
- Danıştay Başkanının seçeceği bir üye Danıştay Genel Sekreterliği görevini yapar.
- Danıştayda Özlük İşleri, Evrak, Levazım, Kitaplık ve Yayın, Tasnif, Arşiv, Sosyal ve İdari İşler, Özel Kalem müdürlükleriyle bu Kanunda yazılı ve ihtiyaca göre kurulacak bürolar ve kalemler bulunur ve idari hizmetler bunlar aracılığı ile Genel sekreterliği bağlı olarak yürütülür.
- Danıştay üyeleri idari yargı hakim ve savcılığı, bakanlık, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik, generallik, amirallik, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği, Genel ve özel bütçeli dairelerde veya kamu kuruluşlarında genel müdürlük veya en az bu derecedeki tetkik ve teftiş kurul başkanlıkları, ile düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlıkları, Yükseköğrenim kurumlarında hukuk, iktisat, maliye, kamu yönetimi profesörlüğü, kamu kurum ve kuruluşlarının başhukuk müşavirliği, birinci hukuk müşavirliği, hukuk hizmetleri başkanlığı ve hukuk işleri müdürlüğü görevlerini yapanlar arasından seçilir.

İdari Yargı 4

- İdari yargı hakim ve savcılarının Danıştay üyeliğine seçilebilmeleri için birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl bu görevlerde başarı ile çalışmış olmaları ve birinci sınıfa ayrılma niteliğini kaybetmemeleri gereklidir. Danıştay üyesi seçilebilmek için hâkimlik ve savcılık mesleğinde on yedi yıl çalışmış olmak şarttır.
- İdari görevlerden Danıştay üyeliğine seçileceklerin yükseköğrenimlerini tamamladıktan sonra Devlet hizmetlerinde onbeş yıl çalışmış bulunmaları, birinci derece aylığını kazanılmış hak olarak almaları ve hakimliğin gerektirdiği ahlak ve seciyeye sahip olmaları şarttır.
- Danıştayda boşalan üyeliklerin dörtte üçü idari yargı hakim ve savcılığından, dörtte biri ise diğer görevliler arasından seçilir.
- İdari yargı hakim ve savcıları, Hakimler ve Savcılar Kurulunca; diğer görevlerde bulunanlar ise, Cumhurbaşkanınca Danıştay üyeliğine seçilirler.
- Danıştay üyeleri on iki yıl için seçilir. Bir kimse iki defa Danıştay üyesi seçilemez.
- Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilirler.
- Danıştay Başkanı ve Başsavcısı seçilebilmek için altı yıl, başkanvekili ve daire başkanı seçilebilmek için üç yıl süre ile Danıştay üyeliği yapmış olmak zorunludur.
- Danıştayda ayrıca tetkik hakimleri ve memurlar bulunur.

İdari Yargı 5

- Bugün için Danıştay dokuzu dava, biri idari daire olmak üzere toplam on daireden oluşur.
- Her dairede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılımıyla toplanır, salt çoğunluk ile karar verir. Dairelerde yeteri kadar tetkik hakimi bulunur. Her dairede, ayrıca bir yazı işleri müdürünün yönetimi altında bir kalem bulunur.
- İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava dairelerinin başkanları ile her idari dava dairesinden iki yıl için Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen iki asıl ve iki yedek üyeden; Vergi Dava Daireleri Kurulu ise vergi dava dairelerinin başkanları ile her vergi dava dairesinden iki yıl için Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. İdari dava daireleri ile vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde ve iki dava dairesinin birlikte yapacağı toplantıda verilen kararların incelenmesinde, bu dairelerde karara katılmış olanlar idari ve vergi dava daireleri kurullarında bulunamazlar. Bu toplantılarda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye kurula katılamaz. Bu kurullarda kararlar oyçokluğu ile verilir. Her kurula yeteri kadar tetkik hakimi verilir. Ayrıca bir yazı işleri müdürlüğü bulunur.
- İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, dava daireleri başkanları ve üyelerinden kurulur. Toplanma ve görüşme yetersayısı en az otuzbirdir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye Kurula katılmaz. Esas hakkındaki kararlar, birinci toplantıda Kurul üye tamsayısının salt çoğunluğu ile, bu toplantıda karar yetersayısı sağlanamaz ise ikinci toplantıda mevcudun salt çoğunluğu ile verilir. Kurulun diğer kararları oyçokluğu ile verilir. İçtihatları Birleştirme Kuruluna yeteri kadar tetkik hakimi ve memur verilir.

İdari Yargı 6

- Danıştay'ın Görevleri:
- Danıştay:
 1. İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar. Danıştayın temyiz mercii olarak görevi, bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır.
 2. Danıştay Kanununda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar.
 3. Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüşünü bildirir.
 4. Tüzük tasarılarını inceler; kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir
 5. Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüşünü bildirir.
 6. Danıştay Kanunu ve diğer kanunlar ile verilen görevleri yapar.

İdari Yargı 7

- *İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar*
- Danıştay ilk derece mahkemesi olarak:
 1. Bakanlar Kurulu kararlarına,
 2. Başbakanlık, bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının müsteşarlarıyla ilgili müşterek kararnamelere,
 3. Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,
 4. Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere,
 5. Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere,
 6. Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile
 7. tahkim yolu öngörülmeven kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları
- karara bağlar.
- Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.
- *Temyiz yoluyla Danıştay'da görülecek davalar*
- İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince (*bölge idare mahkemelerince verilen temyiz yolu açık kararlar!*) nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştayda temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır.

İdari Yargı 8

- *İdari uyuşmazlık ve davalarda görev*
- İdari uyuşmazlıklar ve davalar; Danıştayda İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu daireler ile idari ve vergi dava daireleri kurullarında incelenir ve karara bağlanır.
- Başkanlık Kurulu, iş yükü bakımından zorunluluk doğması hâlinde vergi dava daireleri, idari dava daireleri veya idari dairelerden birinin veya birkaçının görev alanını değiştirerek bu daireleri; vergi dava dairesi, idari dava dairesi veya idari daire olarak görevlendirebilir.
- Görevlendirilen dairedeki dosyaların vergi ve idari uyuşmazlıklara ilişkin görev ayrımı gözetilerek hangi daireye ve nasıl devredileceği, görevlendirilen daireye görevlendirildiği alan içinde hangi daire işlerinin verileceği hususları Başkanlık Kurulu kararıyla belirlenir. Bu kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır ve yayımını izleyen ay başından itibaren uygulanır.
- Daire Başkanı ve üyeleri, dairenin görevlendirildiği işlere bakan dava dairesi genel kuruluna katılır.
- Dava dairelerinden Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idari dava dairesi olarak görev yapar.
- İdari dava daireleri ile vergi dava daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır.
- Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde dava daireleri arasındaki iş bölümü aşağıdaki esaslar uyarınca Başkanlık Kurulu tarafından belirlenir.

İdari Yargı 9

- *İdari ve vergi dava daireleri kurullarının görevleri*
- İdari Dava Daireleri Kurulu;
- İdare mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını,
- İdari dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları,
- Temyizen inceler.
- Vergi Dava Daireleri Kurulu;
- Vergi mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını,
- Vergi dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları,
- Temyizen inceler.

- *İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri*
- İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.

İdari Yargı 10

- İdari yargı bugün üç dereceli üç mercili olarak oluşturulmuştur.
- İkinci derece mahkemeleri bölge idare mahkemeleri olup bu mahkemeler idari yargıda istinaf mahkemesi olarak çalışır ve idare ve vergi mahkemelerinin istinaf yolu kapalı kararları dışındaki kararları maddi ve hukuki açıdan yeniden inceleyerek denetime tabi tutar.
- Bölge idare mahkemeleri bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi gözönünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur.
- Bölge idare mahkemeleri kuruluş ve yargı çevrelerinin tespitinde, ilgili bakanlıkların (İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı ? gibi) görüşleri alınır.
- Bu mahkemelerin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, ilgili bakanlığın (İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı gibi) görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir.
- Bu mahkemelerin kurulmaları, kaldırılmaları ve yargı çevrelerinin değiştirilmeleri hakkındaki kararlar Resmi Gazetede yayımlanır.
- Bölge idare mahkemeleri, başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, bölge idare mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşur. Bölge idare mahkemelerinde biri idare diğeri vergi olmak üzere en az iki daire bulunur. Gerekli hâllerde dairelerin sayısı, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca artırılıp azaltılabilir. Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Bölge idare mahkemesi başkan ve üyeliklerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atama yapılır.
- *Bölge idare mahkemelerinin görevleri:*
- Bölge idare mahkemelerinin görevleri şunlardır:
 - a) İstinaf başvurularını inceleyip karara bağlamak.
 - b) Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak.
 - c) Diğer kanunlarla verilen görevleri yapmak.

İdari Yargı 11

- **Bölge idare mahkemesi dairelerinin görevleri şunlardır:**
 - İlk derece mahkemelerince verilen ve istinaf yolu açık olan nihai kararlara karşı yapılan istinaf başvurularını inceleyerek karara bağlamak.
 - İlk derece mahkemelerince yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak.
 - Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemeleri arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözmek.
 - Yargı çevresi içinde bulunan yetkili ilk derece mahkemesinin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hâllerde; o davanın bölge idare mahkemesi yargı çevresi içinde bulunan başka bir mahkemeye nakline veya yetkili mahkemenin tayinine karar vermek.
 - Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.
- **Bölge idare mahkemesi başkanı ve daire başkanları birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş; daire üyeleri ise en az birinci sınıfa ayrılmış olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasında Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atanır.**

İdari Yargı 12

- İdari yargıda ilk derece mahkemeleri genel görevli idare ve vergi mahkemeleri ile bazı idari davalar bakımından Danıştay'dan oluşur.
- İdare ve vergi mahkemelerinde birer başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme kurulları, başkan ile iki üyeden oluşur.
- İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştayda çözümlenecek olanlar dışındaki:
 - İptal davalarını,
 - Tam yargı davalarını,
 - Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklardan hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idarî sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları,
 - Diğer kanunlarla verilen işleri,
- Çözümler.
- Vergi mahkemeleri:
 - Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,
 - Yukarıda belirtilen konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,
 - Diğer kanunlarla verilen işleri,
- Çözümler.

İdari Yargı 13

- **İDARİ DAVALAR**
 - İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,
 - İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,
 - Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.
- **VERGİ DAVALARI**
 - Vergilendirme ile ilgili olarak vergi idaresi tarafından yapılan çeşitli işlemlere (tarh, tahsil vb) karşı açılan davalar
- İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari yargı yerleri; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler.

İdari Yargı 14

- İDARİ YARGIYA HAKİM OLAN İLKELER
- Resen Araştırma İlkesi
- Gizlilik İlkesi
- Yazılılık İlkesi
- Kamuya Yararlılık İlkesi
- Kanunilik İlkesi

Ders sonu

